

Den Borysthenitiske Tale – oplæst i hjemlandet

Oversat af George Hinge

1. Indledning om Olbias topografi og historie

(1) Jeg opholdt mig netop oppe i Borysthenes om sommeren. Jeg var på det tidspunkt sejlet derind, fordi det var min plan, hvis det kunne lade sig gøre, at rejse gennem Skythien til Getien for at se på forholdene dér. Så jeg spadserede ved den lejlighed omkring langs Hypanis op ad formiddagen.

Byen har nemlig ganske vist taget navn efter Borysthenes på grund af dennes skønhed og størrelse, men både den nuværende og gamle bebyggelse ligger ved Hypanis, ikke langt inde i landet fra den såkaldte Hippolaos' Odde, men på den modsatte side. (2) Den del af landet er spids og hård som en stævn, som floderne strømmer sammen om. Allerede her flyder de sammen til en sø indtil havet de sidste ca. 200 stadier, og de er ikke mindre i bredden. Vandet er for størstedelen grundt og bliver i godt vejr smult som i en sø. På højre side ligner det en flod, og de, der sejler ind, kan på strømmen mærke, hvor dybt der er. Det er også her, vandet flyder ud som en følge af den kraftige strøm. Ellers ville det let kunne blive lukket, når en kraftig søndenvind blæste ind i munden. (3) I øvrigt er bredden sumpet og tæt bevokset med siv og træer. Man kan endda se mange træer midt ude i søen. Det ligner på den måde master, og det er sket, at uerfarne har taget fejl og troet, det var en flåde, de havde kurs imod. På det sted udvindes der også en mængde salt, og det er derfra, de fleste barbarer og de grækere og skythere, der bor på det Tauriske Chersones, køber deres salt. Floderne løber ud i havet ved Alektors Fæstning, der efter sigende tilhører sauromaterkongens hustru.

(4) Borystheniternes by lever i størrelse ikke op til sit gamle omdømme, fordi den har været genstand for ustandselige erobringer og krige. Den har længe befundet sig midt mellem barbarer, og dét næsten de mest krigeriske af dem, og ligger derfor altid i krig og er ofte også blevet erobret. Den sidste og største erobring ligger ikke mere end 150 år tilbage. Geterne erobrede den sammen med de andre

byer på Sortehavets venstre bred indtil Apollonia. (5) Det medførte samtidig, at forholdene for de grækere, der boede der, blev særdeles dårlige; nogle af byerne blev slet ikke bygget op igen, og andre blev det kun i ubetydeligt omfang, og det var mest barbarer, der søgte ind til dem. Der er jo sket erobringer mange steder i den græske verden, fordi den ligger spredt på så mange steder. Efter at Borysthenes var blevet erobret ved den lejlighed, var det, så vidt jeg kan se, på skythernes ønske, at den blev bygget op igen, eftersom de behøvede handelen og grækernes trafik. Grækerne var nemlig holdt op med at sejle derind, da byen var blevet af-folket, fordi der ikke var nogen, der talte deres sprog, til at tage imod dem, og skytherne hverken var til sinds eller i stand til selv at indrette en handelsplads på den måde, grækerne gør det. (6) Et tegn på affolkningen er, at bygningerne er i dårlig fatning, og at byen er koncentreret på et lille område: Den er delvis bygget sammen med den gamle ringmur, hvor der er bevaret et mindre antal tårne, der ikke svarer til byens størrelse eller styrke. Det mellemliggende område herved er tæt pakket med huse, der ikke efterlader det mindste mellemrum. Ved siden af er der anlagt en temmelig lav og svag bymur. Nogle af tårnene ligger ret langt fra det beboede område, og man har derfor end ikke et indtryk af, at de engang var del af en og samme by. Dét er tydelige tegn på erobringen, ligesom også den kendsgerning, at ingen af de statuer, der står i helligdommene, er bevaret i hel stand, men alle er blevet skændet, ligesom de, der står på gravmælerne.

2. Samtalen med Kallistratos om Homer og Fokylides

(7) Som jeg sagde, spadserede jeg altså omkring uden for byen, og der kom som sædvanlig nogle borysthenitter ud til mig derindefra. I det samme kom Kallistratos ridende ude fra landet. Han passerede os først, men da han var kommet lidt videre, steg han af, gav hesten til sin ledsager og gik pænt og ordentligt hen til os med hånden under kappen. Han havde en stor kniv af den slags, som ryttere bruger, i bæltet og bar bukser og resten af den skythiske dragt, men fra skuldrene hang der en lille sort kappe, tynd, ligesom den, borysthenitterne plejer at bære. De bærer dog som regel også ellers en sort dragt, som de har overtaget fra et skythisk folkeslag, der hedder melanchlainerne, og som formentlig har fået sit græske navn af samme grund. (8) Kallistratos var omtrent 18 år, særdeles smuk og stor, og hans udseende var meget ionisk. Man fortalte, at han også var modig i krig, og det var mange sauromatere, han enten havde dræbt eller taget til fange. Men han var også interesseret i retorik og filosofi, og han havde således lyst til at sejle bort sammen med mig. På grund af alt dette nød han stor anseelse hos borgerne, ikke mindst som følge af hans skønhed, og han havde mange elskere, for de havde fra deres

moderby bevaret skikken med kærlighed mellem mænd. De får formentlig også forført nogle af barbarerne, og det sker næppe med et godt formål, men – når det nu er dem, der indvilliger i et sådant forhold – barbarisk og krænkende.

(9) Da jeg vidste, han var en stor fan af Homer, spurgte jeg ham straks ud herom. Næsten alle borysthenitter er vilde med digteren, måske fordi de stadig er krigeriske, hvis det da ikke skyldes deres hengivenhed til Achilleus. De ærer ham nemlig overmåde, og de har rejst et tempel både på den såkaldte Achilleus' Ø og inde i byen. De vil derfor ikke høre om nogen anden end Homer. Og selv om de ellers ikke længere taler græsk rent, fordi de bor midt iblandt barbarer, kan de så godt som alle Iliaden udenad. (10) Jeg drillede ham derfor:

“Hvem synes du så, Kallistratos, er den bedste digter, Homer eller Fokylides?”

Han lo:

“Jeg kender ikke engang den anden digters navn, og det tror jeg heller ikke, der er nogen af de andre, der gør. For vi tror ikke, der findes nogen anden digter end Homer. Ham er der til gengæld næppe nogen, der ikke kender. Homer er jo den eneste af deres egne, som digterne omtaler i deres digte, i det hele taget og altid, når de opildner deres egne, når de er på vej til kamp. De er alle blinde og tror ikke, der er nogen, der kan blive digter på anden måde.”

(11) Jeg sagde:

“Det har de altså erhvervet sig fra Homer som fra en øjensygdom. Fokylides kender I ikke, siger du, men han er én af de helt berømte digtere. Ligesom I ikke straks ringeagter en handelsmand, der sejler ned til jer og ikke har været her før, men først smager på hans vin og prøver, hvad han ellers har af varer, og, hvis de behager jer, køber dem, hvis ikke, lader være, således kan du også lige om lidt få en smagsprøve på Fokylides' digtning. (12) Han hører nemlig ikke til de digtere, der spinder en lang og sammenhængende digtning som jeres Homer, der udfolder ét slag i mere end femtusinde heksametre i rad. Hans digtning kan derimod på en to-tre heksametre nå fra begyndelse til slutning. Han tilføjer sit navn til hver refleksion, fordi han mener, det er vigtigt og værdifuldt, ikke som Homer, der ikke nævner sig selv nogetsteds i sin digtning. (13) Eller tror du ikke, det er med rette, Fokylides har sat sit navn på et visdomsord og en erklæring som denne [fr. 4]?”

Det var Fokylides' ord: Selv den klejneste by på en klippe,
hvor der er orden, er bedre end tåbelighedernes Ninos.

Tåler disse heksametre ikke sammenligning med hele *Iliaden* og *Odysseen*, når man ikke hører dem overfladisk? Eller har det gavnet jer mere at høre om Achilleus' springen og stormen og om hans stemme, at bare han brugte den, kunne han få trojanerne til at vende om? Har I virkelig mere nytte af at lære dette end det, at den lille by, der ligger på en klippe, er stærkere og lykkeligere, når der hersker orden, end en stor by på en glat og flad slette, når den bebos uordentligt og lovløst af tåbelige mennesker?"

(14) Han tog det ikke særlig pænt:

"Fremmede, vi holder af dig og respekterer dig højt. Ellers ville ingen borysthenit have accepteret, at der var nogen, der talte sådan om Homer og Achilleus. Den sidstnævnte hører jo, som du kan se, til blandt vore guder, og den førstnævnte æres lige efter guderne."

Jeg ville formilde ham og samtidig lede ham hen til et passende emne:

"Om forladelse, 'såfremt der er faldet et sårende ord', som Homer siger [*Iliaden* 4.362]. For vi kan altid ære Achilleus og Homer en anden gang og sige alt det, vi synes er rigtigt at sige. (15) Men her og nu burde vi se på Fokylides-stedet. Jeg synes nemlig, det er vældig smukt, hvad han siger om byen."

Han svarede:

"Så gør det, eftersom du kan se, at alle disse ønsker at høre dig, og det er derfor, de er stimlet sammen her nede ved floden, selv om de ikke har megen ro. Du ved jo, at skytherne i går ved middagstid angreb og dræbte nogle af vagterne, der ikke var opmærksomme, og muligvis tog andre til fange. Vi ved det ikke, fordi de var nødt til at tage en lang flugt, da de ikke kunne undslippe ind til byen."

(16) Sådan var det faktisk, og portene var lukkede, og krigstegnet hang på muren. Men alligevel var de så hørelystne og på den måde grækere, at de ville høre efter, selv om de så godt som alle var under våben. Jeg beundrede deres entusiasme:

"Ønsker I, at vi sætter os ind i byen et sted? For som det er, kan alle nok ikke høre lige godt, når vi går rundt, men de bageste har problemer og skubber til dem foran, fordi de gerne vil tættere på."

3. Begyndelsen på talen om staten og Hierosons afbrydelse

(17) Da jeg havde sagt det, skyndte de sig straks alle ind i Zeus-helligdommen, hvor de plejer at holde råd. Og de ældste, de mest respekterede og de, der besad embeder, sad i kreds på trappen, mens resten af mængden stod op. For der var en god bred plads foran templet. En filosof ville virkelig have frydet sig ved synet af alle dem, der på den gamle måde, sådan som Homer beskriver grækerne, var hårfagre og langskæggede. Der var kun én af dem, der var barberet, og ham hånedede og hadede de alle. Efter sigende gjorde han det ene og alene for at smigre romerne og demonstrere sit venskab med dem. Man ville derfor på ham have kunnet se, hvor hæsligt og alt andet end mandigt det er.

(18) Da der var blevet ro, sagde jeg, at jeg mente, det var med rette, at de, der boede i en gammel græsk bystat, ønskede at høre om staten, og jeg fortsatte:

“Først skal vi nøje gøre os klart, hvad det er, talen drejer sig om. For på den måde vil I samtidig begribe, hvordan det er beskaffent. De fleste mennesker kender nemlig navnet på hver eneste ting og kan udtale det, men tingen kender de ikke. (19) De dannede bestræber sig på også at kende betydningen af alt, hvad de taler om. For eksempel kan alle, der taler græsk, sige ordet *anthrōpos* (menneske), men spørger man nogen af dem om, hvad det er, det vil sige, hvordan det er beskaffent, og i hvilken henseende det ikke er det samme som noget andet, ville de ikke kunne sige det, men blot pege på det ene eller det andet, ligesom barbarerne. Den erfarne svarer den, der spørger ham om, hvad et menneske er, at det er et dødeligt fornuftsvæsen. For det kendetegner alene mennesket og ikke noget andet. (20) Således siger man også, at bystaten er en mængde mennesker, der bor på samme sted, og hvis sameksistens er ordnet ved lov. Det er straks klart, at dette navn ikke tilkommer nogen af de stater, der kaldes uforstandige og lovløse. Så digteren omtalte heller ikke Ninos som en stat, eftersom det var uforstandigt. Ligesom den, der ikke er udstyret med fornuft, heller ikke er et menneske, så er det ikke en stat, som ikke er kendetegnet ved at være lovligt. Den ville ikke være lovlig, hvis den var uforstandig og uordnet. (21) Hvis nu lederne og de foresatte er forstandige og vise, mens den brede befolkning lever lovligt og besindigt i henhold til dissers vilje, kan man derfor spørge, om man kan kalde dét for en lovlig og besindig og virkelig stat i overensstemmelse med dens indbyggere. På samme måde ville man måske kalde et kor for musikalsk, når korlederen er musikalsk, mens de andre følger ham og ikke synger falsk eller kun lidt og umærkeligt. (22) En god stat, der består af lutter gode indbyggere, er der jo ingen, der har kendt, og det er ikke værd at spekulere over, om der engang vil komme til at eksistere en, ud over hos de salige guder i himmelen, hvis stat aldrig er ubevægelig eller uvirksom, men ivrig og på farten; nogle guder leder og kommer først, mens andre er lavere og følger uden strid og nederlag. Guderne strides nemlig ikke eller besejres af hinanden, eftersom de er venner, eller af

andre, der er stærkere, men de passer deres opgaver uforstyrret i et fuldstændigt venskab, der bestandigt er fælles for alle. De mest strålende går ganske vist deres egne veje, men de vandrer dog ikke planløst omkring, men danser en lykkelig dans med fornuft og den højeste visdom. Den brede skare bliver derimod styret i det fælles kredsløb i henhold til himmelrummets ene vilje og drift. (23) Dét er altså det eneste, man med rette bør kalde en lykkelig forfatning eller, om man vil, stat: gudernes indbyrdes fællesskab, uanset om man så tager alt fornuftigt og regner menneskene sammen med guderne, ligesom man siger, at børnene er en del af staten sammen med mændene, fordi de er født borgere, men i deres uforstand ikke tænker og handler som borgere. De andre stater er overalt så godt som alle ganske enkelt forfejlede og slette i sammenligning med, hvor umådelig rigtig den guddommelige og salige lov og den rette forvaltning er, men alligevel vil vi i denne sammenhæng som eksempel tage en stat, der forholder sig mere passende i forhold til den stat, der er helt og holdent fordærvet, ligesom vi blandt lutter syge modstiller den, der i mildest grad er ramt, med den, der er i den dårligste forfatning.”

(24) Midt imens jeg altså var ved at give min tale en sådan retning, var der en af de tilstedeværende, der højlydt greb ordet; han var den ældste af dem og nød den største anseelse, men han var meget forsigtig:

“Tro på ingen måde, fremmede, at det er, fordi jeg er bondsk eller barbarisk, at jeg afbryder dig midt i din tale. Hos jer er det ganske vist ikke normalt, fordi I har så rig lejlighed til at høre filosofiske taler og kan høre adskillige tale om, hvad I nu end har lyst til. Her hos os er det derimod noget af en sensation, at du er kommet til os. (25) Ellers kommer der rigeligt med folk hertil, der af navn er grækere, men i virkeligheden er mere barbariske end vi, handelsmænd og købmænd, der sælger tarvelige pjalter og elendig vin og til gengæld ikke køber noget bedre af os. For os at se må det være Achilleus selv, der har sendt dig hertil fra sin ø, og det er med stor glæde, vi ser dig, og med stor glæde, vi hører, hvad du har at sige. Men vi tror ikke, at det kommer til at vare længe, og ønsker det heller ikke; du skal hellere få medgang, så du kan vende hjem hurtigst muligt. (26) Når du nu i din tale er kommet ind på den guddommelige forvaltning, hensættes jeg selv i en overmenneskelig forventning, og jeg kan se, at alle tilhørerne er ivrige efter at høre denne tale. For du har efter vor mening udtrykt alt, hvad du har sagt, storslået, passende i forhold til genstanden og præcis, som vi helst ville høre det. Vi er jo ganske vist uerfarne med den mere stringente filosofi, men, som du ved, elsker vi Homer og nogle, men ikke så mange, også Platon. Til dem hører jeg også, som du kan se, og jeg læser altid så ofte, jeg kan, i hans skrifter. Det er måske mærkeligt, at en, der taler barbarisk, helst dyrker og omgås den mest græske og vise af borgerne, ligesom hvis en næsten blind ville undgå andet lys, men vende blikket mod selve solen. (27) Sådant forholder det sig altså hos os. Men hvis du vil glæde os alle, så gem talen om den menneskelige by for det tilfældes skyld, at vore naboer

giver os fri i morgen, og vi ikke behøver at træne imod dem, som vi så ofte har for vane. Tal om, hvordan og hvorledes den guddommelige stat eller forvaltning – som du gerne kalder den – er beskaffen, og læg dig så tæt, som du kan, op ad Platons frie stil, ligesom vi tror, du også gjorde før. Hvis vi ikke forstår andet, så forstår vi dog hans sprog, der er fortroligt, fordi han taler ophøjet og ikke så forskelligt fra Homer.”

(28) Jeg glædede mig meget over den gamle mands ligefremhed og lo:

“Kære Hieroson, havde du i går, da fjenderne overfaldt jer, opfordret mig til at gribe til våben og kæmpe som Achilleus, ville jeg have ladet mig overtale til det første, eftersom jeg er erfaren med at forsvare mine venner, men jeg tror ikke, jeg havde kunnet gøre det andet, nemlig at dyste ligesom Achilleus, hvor gerne jeg end ville. Jeg vil derfor også nu gøre den ene af de ting, du opfordrer mig til, og jeg taler hjertens gerne så godt, som jeg evner, på min måde. ‘Men jeg vil slet ikke gøre mig lige med fortidens helte’ [*Odysseen* 8.223], hverken med Platon eller Homer. Digteren siger jo, at det ikke gavnede Eurytos, at han kappedes med dem, der var stærkere. Dog vil min iver ikke lade noget tilbage at ønske.

4. Talen om den guddommelige stat

(29) Da jeg havde sagt dette til ham, var jeg ikke mindre bevæget og på en måde løftet efter at have omtalt Platon og Homer:

“Hvad begrebet stat angår, må man forstå, at de filosoffer, jeg påberåber mig, ikke ligefrem betegner universet som en stat. For det ville være i modstrid med deres fremstilling af staten, som de som sagt definerede som en forening af mennesker. Derudover ville det måske heller ikke have været passende eller troværdigt at sige, at universet er et levende væsen, for så derefter at påstå, at det er en stat. (30) For jeg tror ikke, man umiddelbart ville finde på at hævde, at staten og et levende væsen er en og samme ting. Vi kan snarere tale om den nuværende verdensorden – eftersom altet er delt og splittet i mange skikkelser: planter og dødelige og udødelige væsner, dernæst luft, jord, vand og ild, og ikke desto mindre er der ét, der er naturligt til stede i alle disse ting, og som er ordnet med én sjæl og kraft – alt det sammenligner de på sæt og vis med en by på grund af mængden af det, der opstår og dør i den, og på grund af dens organiserede og velordnede forvaltning. (31) Denne fremstilling forsøger kort sagt at tilpasse menneskenes art til gudernes og sammenfatte alt fornuftigt i én fornuft, eftersom det alene er i den, at man finder den stærke og uløselige oprindelse til fællesskab og retfærdighed. Man ville rigtignok kunne tale om en by i den forstand, at det er en by, der – ved Zeus – ikke har slette eller små

ledere og ikke sønderrives af tyranner og folkemasser, af timands- og fåmandsvælder og andre sådanne sygdomme og hele tiden er i oprør; nej, den er ordnet med det besindigste og bedste kongedømme, eftersom den i virkeligheden regeres lovligt i lutter venskab og samdrægtighed. (32) Det er, hvad den viseste og ældste hersker og lovgiver forordner for dødelige og udødelige, hele himmelens fører og alt værens herre, der således selv viser vejen og som forbillede giver sin forvaltning af den lykkelige og salige ordning. De guddommelige digtere, der af muserne har lært at besynge ham, kalder ham også guders og menneskers fader.

(33) Digterslægten skyder jo næppe helt ved siden af med hensyn til de hellige fortællinger, og det er ikke langt fra målet, når de igen og igen bruger sådanne vendinger, selv om de ikke er blevet indviet formelt i henhold til de indviedes vedtægt og lov og så at sige ikke nøjagtigt kender sandheden om altet. Man kan nærmest sammenligne dem med de mysterietjenere, der befinder sig udenfor ved døren: de smykker porten og de andre, der står i det fri, og ordner alt det andet, men de kommer ikke indenfor. Derfor kalder de sig også musernes tjenere, ikke indviede eller et andet helligt navn. (34) Det er som sagt kun forståeligt, at de, der befinder sig i nærheden af en mysteriefest, ude ved indgangen, i hvert fald opfatter så meget af det, der sker indenfor, hvad enten det er et mysterieord, der bliver råbt, eller en ild, der kommer til syne. Undertiden har digterne, og her mener jeg de helt gamle, opfanget et kort ord fra muserne og en inspiration om den guddommelige natur og sandhed, ligesom et skær af en ild, der lyser fra det skjulte. Det var det, Homer og Hesiod oplevede, da de var besat af muserne. (35) Men de, der kom efter dem og bragte deres egen visdom på scener og i teatre, var selv uindviede og fremførte som regel ufuldstændige prøver på mysterierne over for andre uindviede. Men de blev beundret af flertallet og forsøgte selv at indvie det brede folk, men byggede i virkeligheden en slags åbne scener for Dionysos-festerne på en slags tragiske gadehjørner.

Alle disse digtere er dog under alle omstændigheder enige om at kalde den første og største gud for fader til alle fornuftsvæsner under ét og ligeledes for konge. (36) Menneskene tror dem og rejser andre til Kong Zeus, og der er da heller ingen, der tøver med at kalde ham fader i sine bønner ud fra den opfattelse, at det er en sådan oprindelse og sammensætning, altet har. På samme måde tror jeg så heller ikke, der er nogen, der tøver med at kalde hele universet for Zeus' hus, når han nu er fader til dem, der lever i det, eller - ved Zeus - for en stat for nu at lade sammenligningen tage hensyn til, at hans styre er mere omfattende. (37) Betegnelsen kongerige ville nemlig passe bedre på en stat end på et hus. Man ville jo næppe tale om en konge over altet og så ikke acceptere, at altet har en konge, og man ville ikke sige, at det har en konge, og så sige, at det ikke har et styre, og at det ikke er et styre af altet. Hvis man derimod medgiver, at det er et styre, bliver man nødt til at indrømme, at det, der er styret, også er en stat eller noget tæt herpå.

(38) Det er altså filosofernes fremstilling, og de beskriver et godt og menneskekærligt fællesskab af guder og mennesker og tildeler lov og styre ikke til hvilke som helst levende

væsner, men til alle dem, der er tildelt fornuft og intelligens. Der tegnes en meget bedre og mere retfærdig lovgivning end den spartanske, ifølge hvilken heloterne heller ikke kan blive spartiatier, hvorfor de også konstant pønser på at omstyrte Sparta.

5. Myten om firspandet

(39) Der findes en anden beundret myte, der synges ved de hemmelige mysterier af magerne. De lovpriser denne gud som fuldendt og som vognstyrer af den mest fuldendte vogn. De siger nemlig, at Solens vogn er yngre sammenlignet med denne, men synlig for flertallet, fordi dens bane er åbenbar. Det er tilsyneladende derfor, den er blevet del af den fælles opfattelse næsten fra de første digtere, der, hver gang de omtaler solopgangen og solnedgangen, alle overensstemmende fortæller, at hestene bliver lagt under åget, og Solen selv stiger på vognen. (40) Men Zeus' stærke og fuldendte vogn er der ingen af vore digtere, hverken Homer eller Hesiod, der har lovprist efter fortjeneste. Men Zoroaster og magernes børn, der er hans disciple, synger om den. Perserne siger, at han trak sig tilbage fra menneskene af kærlighed til visdom og retfærdighed for at leve for sig selv på et bjerg. Da faldt der en stor mængde ild ned fra himlen, og der gik ild i bjerget, og det blev ved med at brænde. Kongen nærmede sig sammen med de mest ansete persere for at bede til guden. Manden trådte da uskadt ud af ilden, og han viste sig at være dem venligt stemt og opfordrede dem til at forrette bestemte ofre, eftersom guden var kommet til stedet. (41) Efter dette var han ikke sammen med alle, men kun med dem, der havde de bedste anlæg for sandhed og var i stand til at forstå guden, dem, som perserne kalder magere, og som har forstand på at dyrke guddommen, ikke som grækerne, der i deres uvidenhed bruger ordet om tryllekunstnere. Foruden de andre riter, der udføres i henhold til de hellige forskrifter, passer de også et forspand med nisæiske heste for Zeus. Det er de smukkeste og største i hele Asien. Solen har derimod kun én hest.

(42) De udlægger myten, ikke som musernes orakeltydere hos os, der forklarer hvert ord med stor overbevisning, men derimod meget selvsikkert: Altet er underkastet en og samme føring og styrelse, og den foregår altid med den største erfaring og styrke, og den er uophørlig i evighedens uophørlige perioder. Solens og Månens baner er derimod som sagt bevægelser af dele, hvorfor menneskene tydeligere kan se dem. Flertallet forstår ikke altets bevægelse og kredsløb og begriber ikke omfanget af denne kraftanstrengelse.

(43) Jeg skammer mig over at fortælle, hvad der herefter bliver sagt og forklaret om hestene og deres styrelse, men det bekymrer dem åbenbart ikke, at deres lignelse ikke stemmer i alle dele. Det vil måske nok synes mærkeligt, hvis jeg blandt de yndefulde græske sange synger en barbarisk sang, men det skal alligevel voves.

De siger, at den første hest skiller sig ud med en uendelig skønhed, størrelse og hurtighed, fordi den løber yderst og beskriver den længste bane; den er hellig for Zeus selv. Den

er bevinget, og den er skinnende i farven og med den reneste glans. Solen og Månen ses på den som synlige tegn, ligesom de andre heste formentlig også har tegn, hvoraf nogle er måneformede og andre anderledes. (44) Den har sin helt egen bevægelse, og de andre stjerner, der kommer til syne igennem den, er alle af natur dele af den, og nogle drejer rundt med den og har en og samme bevægelse, mens andre løber i andre baner. Sidstnævnte har hos menneskene hver sit eget navn, mens de andre optræder i talrige klynger og deles i figurer og former. Disse kan vi se i tæt forening, ligesom kraftige gnister, der skyder igennem en flammes skinnende glans. (45) Den mest skinnende og farverige hest er den, Zeus elsker mest, og det er omtrent således, den bliver besunget af dem. Og eftersom den er den første, har den naturligvis også fået tildelt de første ofre og æresbevisninger.

Nummer to efter ham er lige i hælene på ham og har tilnavnet Hera. Den er let at styre og blid, men den er langt svagere i styrke og hurtighed. Dens farve er af natur sort, men den del, der til enhver tid bliver oplyst af solen, stråler. Den del, der under omløbet er kommet i skygge, skifter derimod til sin egentlige farve.

(46) Den tredje er Poseidons hellige hest, der er langsommere end den anden. Digterne fortæller den myte, at et billede af den var hos menneskene, formentlig den, der hedder Pegasus, og som efter sigende drev en kilde frem i Korinth ved at sparke med hoven.

Den fjerde er den mærkeligste at beskrive af dem alle. Den er fast og ubevægelig, alt andet end bevinget, og har tilnavnet Hestia (Arnen). Alligevel opgiver de ikke deres lignelse, men siger, at den også er spændt for vognen, men bliver på sin plads og bider i et bidsel af stål. (47) Den trækker sig sammen med sine dele på alle sider, og de to nærmeste læner sig på samme måde op ad den og ganske enkelt falder over den og skubber til den. Den første og yderste drejer konstant om den stillestående som en søjle på væddeløbsbanen.

6. Verdens ødelæggelse og skabelse

Som regel omgås de hinanden uskadt i fred og fordragelighed. Men i tidens fylde og i de mange perioder er der faldet en stærk ånde ned fra den første hest og har opvarmet de andre, men stærkest den sidste. Dens manke, som den var særlig stolt af, og hele dens udsmykning er stukket i flammer. (48) Det skal have været et enkelt tilfælde, som grækerne huskede og hæftede på Faethon, fordi de ikke kunne bebrejde Zeus' kørsel og ikke ville påtale Solens løb. Derfor siger de, at det var en yngre vognstyrer, en dødelig søn af Solen, der begærede en leg, der var farlig og uheldsvanger for alle mennesker, og derfor bad sin fader om lov til at stige på vognen. Han kørte ustyrligt og satte ild i alle dyr og planter, og til sidst gik han selv til grunde, da han blev ramt af en stærkere ild.

(49) Når Nymfernes og Poseidons hellige føl omvendt har rejst sig, grebet af en uvant ophidselse og uro, har det overhældt den selv samme hest, da den er under samme åg, med en stor mængde sved. Den bliver nu udsat for det modsatte af den forrige ødelæg-

gelse og bliver hjemsøgt af en voldsom regn. Det skal også have været et sådant uvejr, som grækerne på grund af deres ungdom og svage erindring beretter om, når de fortæller, at Deukalion, der dengang var konge, reddede dem fra den totale undergang. (50) Da dette sjældent forekommer, tror menneskene, i lyset af deres egen tilintetgørelse, at det sker uden fornuft, og at det ikke er en del af altets orden. De kan ikke se, at det hele sker med rette og efter den opretholdende og styrendes vilje. Det er jo det samme som, når en vognstyrer tugter en af sine heste og trækker i bidslet eller rammer den med pigkæppen. Den springer og bliver urolig, men kommer straks til orden igen.

Det er én form for håndfast vognstyring, hvor altet ikke går til grunde. (51) En anden form er bevægelsen og forvandlingen af de fire heste, hvor de forvandles til hinanden og skifter art, indtil alt når til én natur, den svagere til den stærkeres. Alligevel tør de sammenligne denne bevægelse med en styring og kørsel af en vogn, idet de påberåber sig en endnu mærkeligere lignelse. Det er ligesom, hvis en tryllekunstner støber heste i voks og så fjerner og skraber noget af én for at lægge det til en anden, så han til sidst har brugt alle fire og har lavet én figur ud af hele materialet. (52) Og dog er det ikke på samme måde som med de livløse figurer, hvor kunstneren bearbejder og forandrer stoffet udefra; det er derimod noget, der sker med dem selv, som kæmpede de om sejren i en stor og virkelig kappestrid. Sejren og kransen tilfalder nødvendigvis den første og stærkeste på grund af dens hurtighed og styrke og hele fortræffelighed, den, som vi i begyndelsen af fremstillingen sagde var Zeus' udvalgte hest.

(53) Eftersom den er stærkest af dem alle og af natur fyrig, sætter den nemlig hurtigt de andre til livs, som var de virkelig af voks, og det på en tid, der ikke er lang, men dog synes os uendelig i forhold til vor egen fatteevne; den optager alles hele væren i sig og fremtræder langt stærkere og mere skinnende end før, efter at den ved egen indsats og ikke med hjælp fra nogen anden udødelig eller dødelig er blevet sejrherre i den største kappestrid. Når den har stået rank og stolt og har glædet sig over sin sejr, fylder den så meget som muligt og kræver nu mere plads i kraft af sin styrke og sit mod.

(54) Når de kommer til dette punkt i deres beretning, skammer de sig over at kalde dette væsens natur ved samme navn: Det er nu i stedet ganske enkelt vognstyrerens og herskerens sjæl eller rettere selve sjælens tænke og styren.

(55) Efter at det således alene var fornuften, der var blevet tilbage, og han med sig selv havde udfyldt et umanerligt rum, fordi han havde fordelt sig ligeligt over det hele og ikke var forblevet tæt på noget sted, men der herskede fuldstændig tyndhed, og da han var skøn- nest og havde taget den rene natur af en uforfalsket glans, så længtes han straks efter sin oprindelige eksistensform. Han blev grebet af kærlighed til den gamle vognstyring, ledelse og samdrægtighed med de tre naturer og solen og månen og de andre stjerner, ganske enkelt alle dyr og planter, og han kastede sig ud i at avle og fordele hver enkelt ting og i at skabe det nuværende univers fra begyndelsen, men langt bedre og mere skinnende, fordi det var nyere. (56) Han lynede fuldt og helt, ikke med et uordentligt og snavset lyn som det, der i

stormvejr ofte gennemtrænger skyerne, når de drives alt for voldsomt af sted, men med et rent lyn, der ikke var besmittet af noget mørkt, og han udførte forvandlingen i det øjeblik, han tænkte den. Da han huskede Afrodite og skabelsen, mildnede og dæmpede han sig selv, og han slukkede en stor del af sit lys og forvandlede sig til en flammende luft af sagte ild. Han elskede da med Hera og tog del i det mest fuldendte ægteskab, og da han igen holdt inde, lod han al altets sæd fare. Det kalder de vises børn i de hemmelige mysterier for Heras og Zeus' lykkelige bryllup. (57) Han gjorde hele eksistensen flydende, til én altets sæd, flød selv i den, ligesom en formende og skabende ånd i sæden, han lignede da mest sammensætningen af alle andre væsner, for så vidt det ikke er helt forkert at sige, at de består af sjæl og legeme, og han formede og prægede nu let resten og omgav sig med sin substans, der er glat og blød og uden videre giver efter på alle ledder.

(58) Han lavede og fuldendte verden og gjorde den fra begyndelsen velformet og umanerlig smuk, langt mere skinnende end sådan, som den fremtræder i dag. Alle andre håndværkeres arbejder er jo også bedre og mere funklende, når de er nyudførte og lige har forladt fabrikantens hænder. De nyere planter er også grønnere end de gamle og ligner helt og holdent skud. Dyrene ser ligeledes yndige og kære ud efter fødslen, og dét ikke kun de smukkeste af dem, såsom føl, kalve og hvalpe, men også de vildeste dyrs unger. (59) Menneskets natur er på det tidspunkt uforstandig og svagelig, i lighed Demeters ufuldendte spire, men når det når en vis alder og bliver ungt, er det slet og ret en bedre og fornemmere vækst end nogen plante. Så snart hele himmelen og universet var fuldendt, blev det smykket af det viseste og bedste håndværk, og da det først havde forladt sin skabers hænder, fremstod det skinnende og gennemsigtigt i alle sine dele, men det var på intet tidspunkt uforstandigt eller svagt, sådan som det er menneskenes og de dødeliges natur at være svag; det var ungt og lige fra begyndelsen på sin tinde. (60) Da dets skaber og fader så det, følte han intet behag, for det er en lav følelse, der hører lave til; nej, han blev glad og ualmindelig fornøjet: "Det hørte Zeus fra sin trone højt på Olympen og lo af fyrstelig fryd i sit hjerte" [*Iliaden* 21.389-390]. De var nu alle skabt og var til stede. Universets daværende form, det vil sige den ungdom og skønhed, som noget, der altid er umanerligt skønt, besidder, ville intet nulevende eller tidligere menneske kunne fatte eller udtrykke tilfredsstillende; det kan kun muserne og Apollon i den rene og højeste harmonis guddommelige rytme."

(61) Her vil jeg så også slutte for denne gang, når jeg nu ikke har holdt mig tilbage fra at løfte talen så højt, jeg kunne. Hvis talens opbygning har vist sig ganske enkelt at være højtravende og utydelig – ligesom de, der har forstand på fugle, siger, at den fugl, der flyver langt op i luften og skjuler sig i skyerne, gør varslet ufuldstændigt – så er det ikke mig, man skal skyde skylden på, men borysthenitternes anmodning, eftersom det var dem, der pålagde mig at tale, som jeg gjorde.

Note

Dions *Borysthenitiske Tale* findes i to nyere udgaver: Russell 1992 (med kommentarer, men uden oversættelse) og Nesselrath, Bäbler, Forschner & De Jong 2003 (med tysk oversættelse og kommentarer).

De Homercitater, der er flettet ind i Dions tale, er gengivet efter Otto Steen Dues oversættelser af *Iliaden* (1999) og *Odysseen* (2002).